

12. *Мазанік, В. У.* Айчынная музыка: станаўленне дырыжорскай адукацыі / В. У. Мазанік // *Асновы мастацтва.* – 1997. – Вып. 9. – С. 54–62.

13. *Мусін, И.* Техника дирижирования: практ. руководство / И. Мусін. – 2-е изд., доп. – СПб.: Просветит.-изд. центр “Деан – Адиа – М”, 1995. – 295 с.

М.Л. Кузьмініч, дацэнт

КІРУЕМАЯ САМАСТОЙНАЯ РАБОТА СТУДЭНТАЎ У КАНТЭКСЦЕ ТРАНСФАРМАЦЫІ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ (з вопыту беларускіх ВНУ)

Прыярытэтнай задачай сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі ў сучасных умовах становіцца пераход на інавацыйны шлях развіцця (гл.: Дзяржаўная праграма інавацыйнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2007 – 2010 гады, зацверджаная Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26.03.2007 г. № 136).

Галоўным рэсурсам такога пераходу з’яўляецца інтэлектуальная, творчая дзейнасць спецыялістаў, якія валодаюць метадамі, сродкамі і формамі кіравання інавацыйнымі працэсамі. Падрыхтоўку адпаведных кадраў павінна забяспечыць сістэма вышэйшай адукацыі. Менавіта гэтым выклікана распрацоўка Дзяржаўнай праграмы развіцця інавацыйнай адукацыі на 2008–2010 гады і на перспектыву да 2015 года.

Праграма ўлічвае глабальныя адукацыйныя тэндэнцыі, такія як масавасць і бесперапыннасць адукацыі, забеспячэнне інтарэсаў асобы і грамадства, арыентацыя асобы на актыўнае засваенне спосабаў пазнавальнай дзейнасці, стварэнне ўмоў для самараскрыцця асобы, адаптацыя адукацыйнага працэсу да запатрабаванняў і патрэб грамадства (гл.: *Косінец, А.И.* *Инновационное образование – главный ресурс конкурентоспособной экономики государства / А.И. Косінец // Сов. Белоруссия.* – 2007. – 30 окт. – С.11–13).

Рэалізацыя названых тэндэнцый патрабуе якасна новага этапа ў навучанні спецыялістаў. На змену традыцыйнаму навучанню, якое

забяспечвае пераемнасць сацыякультурнага вопыту, прыходзіць інавацыйная адукацыя, якая накіравана не толькі на перадачу назапашанага папярэднікамі вопыту, але і на стварэнне новага канкурэнтаздольнага прадукту, унясенне пазітыўных змен у існуючую культуру, сацыяльную сферу, эканоміку.

Рэалізацыя мадэлі інавацыйнай адукацыі магчыма пры наступных умовах:

- прафесіяналізм выкладчыкаў (веданне праблем сацыяльна-культурнай сферы);
- адпаведнасць зместу вучэбных курсаў патрабаванням сучаснай практыкі;
- практыка- і праблемна-арыентаваны характар адукацыі;
- міждысцыплінарны характар навучання;
- сувязь навучання і навукова-даследчай работы студэнтаў;
- сувязь навучання і сацыякультурнай практыкі;
- кампетэнтны падыход;
- матэрыяльна-тэхнічнае і навукова-метадычнае забеспячэнне інавацыйнай адукацыі;
- прыярытэт самастойнай работы студэнтаў пры кансультацыйнай дапамозе выкладчыкаў;
- псіхалага-педагагічная падрыхтаванасць выкладчыкаў да ўкаранення тэхналогій кіруемай самастойнай работы студэнтаў.

Плануемая мадэрнізацыя сістэмы вышэйшай адукацыі Беларусі адбываецца ў кантэксце агульнаеўрапейскага адукацыйнага працэсу – Балонскага працэсу – з мэтай фарміравання адзінай еўрапейскай адукацыйнай прасторы і стварэння сістэмы апераджальнай адукацыі. Яна павінна стаць асновай бесперапыннага развіцця асобы і гарантам канкурэнтаздольнасці на міжнародным рынку працы.

Уваход Беларусі ў адзіную еўрапейскую адукацыйную прастору, развіццё міжнародных інтэграцыйных працэсаў у сферы адукацыі – аб'ектыўная рэальнасць сучаснага свету. Таму і мадэрнізацыя сучаснай сістэмы адукацыі ў Беларусі накіравана на балонскія крытэрыі выкарыстання сучасных тэхналогій і інавацый у адукацыйнай сферы: развіццё шматступеньчатай мадэлі вышэйшай адукацыі, выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій, тэхналогій дыстанцыйнага і модульнага навучання, кіруемай самастойнай

работы студэнтаў, рэйтынгавай і крэдытнай сістэм. Акцэнт у працэсе навучання пераносіцца на вучэбную дзейнасць студэнта, на яго самаадукацыю, на індывідуалізацыю педагагічнага працэсу, на адукацыю “праз усё жыццё”, на паступенны пераход да віртуальнай адукацыі.

Сучасная мадэль навучальнага працэсу мае на мэце падрыхтоўку спецыяліста, запатрабаванага ва ўмовах інавацыйнага развіцця грамадства. Гэта значыць такога, які валодае не толькі ведамі, умениямі і навыкамі, але яшчэ і здольны іх творча выкарыстаць, адчувае патрэбу ў самаадукацыі, стварэнні інавацый і ўкараненні іх у сучасную практыку. Крэатыўная асоба будучага спецыяліста фарміруецца ў атмасферы актыўнай вучэбнай дзейнасці, у якой значнае месца займае практыка арыентаваная і навукова-даследчая работа студэнтаў.

Асэнсаваная пазнавальная актыўнасць па сістэмным, мэтанакіраваным набыцці прафесійнай, сацыяльна-асобаснай і адукацыйнай кампетэнцыі найбольш уласціва самастойнай рабоце студэнтаў, якая можа мець розныя ступені актыўнага і свядомага ўдзелу студэнта ў вучэбнай дзейнасці. Адпаведна можна весці гаворку пра кантралюемую самастойную работу, пра кіруемую самастойную работу і пра цалкам самастойную вучэбную дзейнасць.

Вопыт па арганізацыі кіруемай самастойнай работы студэнтаў назапашаны ў шэрагу беларускіх ВНУ: БДУ, БДПУ імя М.Танка, Полацкім і іншых рэгіянальных універсітэтах, прадстаўлены ў публікацыях А.П. Лабанава, Н.В. Драздовай, В.В. Сергянкавай, В.Л. Жук, А.В. Макарава, у матэрыялах навукова-метадычных канферэнцый.

Неабходнымі ўмовамі забеспячэння эфектыўнасці кіруемай самастойнай работы студэнтаў з’яўляюцца яе планаванне, вучэбна-метадычнае і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне, кантроль.

1. Планаванне ў вучэбным працэсе самастойнай работы студэнтаў адлюстроўваецца: 1) у базавым і рабочым вучэбных планах факультэта, у раскладзе заняткаў; 2) у індывідуальным плане выкладчыка ў аб’ёме да 20% аўдыторнай нагрукі і журнале ўліку вучэбных заняткаў; 3) у індывідуальных рабочих сшытках студэнтаў;

4) у журнале ўліку вучэбных дысцыплін, які вядуць старасты студэнцкіх груп.

2. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне самастойнай работы студэнтаў абумоўліваецца рабочай вучэбнай праграмай, вучэбна-метадычнымі дапаможнікамі, распрацоўкамі, указаннямі па падрыхтоўцы і выкананні практычных, лабараторных, курсавых, дыпломных, магістэрскіх, вучэбных навукова-даследчых работ.

Праграма кіруемай самастойнай работы студэнтаў распрацоўваецца выкладчыкам па вучэбнай дысцыпліны, зацвярджаецца па пасяджэнні кафедры і прадметна-метадычнай камісіі з улікам аптымальнай колькасці заданняў, іх працаёмкасці і аб'ёму часу, неабходнага для іх выканання.

3. Матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне самастойнай работы студэнтаў уключае рэсурсы:

- 1) бібліятэкі, у тым ліку электронныя;
- 2) кабінеты для самастойнай работы;
- 3) множыльную тэхніку;
- 4) дыягнастычныя метадыкі;
- 5) праграмы статыстычнай апрацоўкі даных і інш.

4. Кантроль за арганізацыяй самастойнай работы здзяйсняюць дэкан, загадчык кафедры, а на ўзроўні вучэбнай дысцыпліны – выкладчык. Вынікі кантролю адлюстроўваюцца ў індыўідуальных рабочых сшытках студэнтаў і журналах выкладчыкаў.

Разлік аб'ёмаў вучэбнай, вучэбна-метадычнай і вучэбнай навукова-даследчай нагрузкі выкладчыка ў межах самастойнай работы студэнтаў зацвярджае рэктар па прадстаўленні навукова-метадычнага савета вучэбнай установы. Гэтыя нормы становяцца асновай для планавання выкладчыкам відаў і формаў самастойнай работы студэнтаў у межах да 20% ад агульнай колькасці гадзін на вучэбную дысцыпліну.

Кіруемая самастойная работа студэнтаў уваходзіць у індыўідуальны план выкладчыка, а яе аб'ём залежыць ад вучэбна-метадычнага забеспячэння па канкрэтнаму прадмету. Напрыклад, у БДУ прыняты наступныя нормы гадзін, якія ў вучэбным плане адводзяцца на самастойную работу пад кіраўніцтвам выкладчыка:

– наяўнасць канспектаў лекцый дазваляе перавесці на самастойную работу 5% ад агульнай колькасці аўдыторных гадзін;

- наяўнасць падручніка – 15-20%;
- наяўнасць электроннага вучэбна-метадычнага комплексу – да 30%.

Формы самастойнай работы вызначаюцца выкладчыкам з улікам спецыфікі прадмета.

Эфектыўнасць самастойнай работы кожнага студэнта выкладчык можа ацэньваць на аснове распрацаванай шкалы значнасці асобных відаў і формаў дзейнасці студэнтаў (у балах, за 100 балаў прынята напісанне дыпломнай работы).

№ п/п	Формы вучэбнай дзейнасці	Сума крэдытаў (балаў)
1	Праектаванне	80
2	Курсавая работа	70
3	Удзел у рабоце праблемнай групы	60
4	Спецсемінары і трэнінгі	40
5	Работа па спецыяльнасці	40
6	Удзел у алімпіядах і конкурсах	38
7	Сачыненне, эсэ	35
8	Публікацыя тэзісаў, артыкулаў	30
9	Тэсціраванне (кантрольнае)	30
10	Удзел у даследаваннях і апрацоўцы даных	25
11	Калёквіум	25
12	Кантрольная работа	25
13	Рэферат	20
14	Аналіз навуковай літаратуры	12
15	Лабараторная работа	12
16	Асісціраванне выкладчыку	10
17	Падрыхтоўка дыдактычных матэрыялаў	10
18	Тэматычнае паведамленне	7
19	Аналіз артыкулаў часопісаў	5
20	Канспектаванне (работа з першакрыніцамі)	5
21	Аналіз праблемнай і канкрэтнай сітуацыі	5
22	Удзел у канферэнцыі	4
23	Удзел у семінарскіх і практычных занятках	4
24	Рэцэнзія на выступленне	4
25	Наведванне лекцый	2

Такім чынам, тэхналогія кіруемай самастойнай работы студэнтаў спалучаецца з крэдытнай (ці рэйтынгавай) сістэмай. Актыўнасць студэнта пры выкананні асобных відаў самастойнай работы можа заахвочвацца з дапамогай каэфіцыента актыўнасці – у межах 30% ад максімальнай колькасці балаў .

Сума набраных студэнтам балаў выступае як падстава для допуску (нядопуску) да экзаменацыйнай сесіі ці выстаўлення адзнакі студэнту на экзамене ў залежнасці ад набраных студэнтам балаў. Прыклад намі пададзены ў табліцы.

% ад максімальнай колькасці балаў	Адзнака па 10-бальнай сістэме	
	без адказу на пытанні білета	з адказам на пытанні білета
100% і больш	9 балаў	10 балаў пры выдатным адказе на пытанні білета 8 балаў пры недастатковым адказе на пытанні білета
80–99%	6 балаў	7–9 балаў пры паспяховым адказе на пытанні білета 5 балаў пры недастатковым адказе на пытанні білета
70–79%	3 балы	4–8 балаў пры паспяховым адказе на пытанні білета 2 балы пры недастатковым адказе на пытанні білета
51–69%	–	не вышэй за 7 балаў
41–50%	–	не вышэй за 6 балаў
0–40 %	–	незалік, незадавальняюча

Такім чынам, адным са шляхоў мадэрнізацыі сістэмы вышэйшай адукацыі з'яўляецца ўкараненне ў вучэбны працэс тэхналогіі самастойнай творчай работы студэнтаў. Гэта цалкам адпавядае рэалізацыі ў навучанні кампетэнтнага падыходу як сістэмы дзеянняў па фарміраванні спецыялістаў, прафесійны, сацыяльна-асобасны і адукацыйны ўзровень якіх адпавядае патрабаванням сучаснай гаспадаркі. Імклівы рост аб'ёму вучэбнай інфармацыі ўжо не дазваляе забяспечыць перадачу ведаў у межах

існуючих лекційних гадзін. Выхад бачыцца ў фундаменталізацы адукацыі (вывучэнні заканамернасцей, прынцыпаў, тэндэнцый); фарміраванні высокай інфармацыйнай культуры спецыяліста; мадэрнізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу за кошт укаранення сучасных адукацыйных тэхналогій, у тым ліку і кіруемай самастойнай работы студэнтаў.

М.И. Кусков, доцент,

Э.Я. Платонова, старший преподаватель,

Д.В. Лебедева, старший преподаватель,

А.В. Сергиевич, преподаватель

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА В РАЗВИТИИ ИНОЯЗЫЧНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ

Современная методическая наука акцентирует внимание ученых на необходимости поиска рациональных дидактических стратегий при подготовке эффективных участников межкультурной коммуникации. Стратегии должны быть направлены на обеспечение каждому студенту, овладевающему иноязычным общением, возможности построения индивидуальной образовательно-профессиональной траектории, развития качеств мобильности и самостоятельности (автономии), значимых для социализации будущего специалиста.

Формирование умений самообразования и самонаучения составляет одну из задач подготовки выпускника средней школы. Однако, к сожалению, приходится констатировать тот факт, что в среднем образовательном звене в наше время не уделяется должного внимания развитию умений самостоятельного овладения иноязычным общением. У студента на момент начала обучения в вузе, как правило, отсутствует опыт целенаправленной работы по самостоятельному изучению иностранного языка, о чем свидетельствуют анализ имеющихся отечественных и зарубежных публикаций, а также результаты опроса студентов и преподавателей вузов. Сказанное обуславливает необходимость сделать особый акцент на развитии самостоятельности личности